

Hva kjennetegner elever med høyt læringspotensial

Til realfagslærere og kontaktlærere

Talentsenteret søker etter elever med høyt læringspotensial og stor interesse for MNT-fagene. Disse kan være skoleflinke, men av forskjellige grunner kan de også ikke være det. De kan være populære blant medelever, og flinke i for eksempel idrett. Eller de er ikke det. De kan vise positiv adferd mot læring, skole, voksne, osv, eller være helt motsatt. Kort sagt – talenter er akkurat like forskjellige som andre barn, og kan i noen tilfeller være vanskelig å identifisere.

Barnepsykolog og professor Ella C. Idsøe har spesialisert seg på denne gruppen barn og unge, og er nasjonal koordinator for forskning på talentsenterordningen. Hun har skrevet en kort veiledning for lærere om gjenkjenning og typiske karakteristika på elevgruppen spesielt for talentsentrene.

Denne veiledningen er gjengitt her:

Kort veiledning i gjenkjenning og karakteristika

Av Ella C. Idsøe

Kjære lærer,

Tusen takk for at du tar deg tid til å identifisere elever med stort læringspotensial i realfag som skal delta på samlingene ved Talentsenteret. Før du fyller ut den vedlagte sjekklisen, ber vi deg lese dette dokumentet nøye. Du er en nøkkelperson i denne prosessen. Ikke alle elevene med stort læringspotensial har høye karakterer men de har en del karakteristika (både positive og negative) som skiller dem fra andre elever. Vi skal forklare på en best mulig måte hvem elevene med stort læringspotensial er og hvordan du på en lettere måte kan identifisere dem.

Hvem er elevene med stort læringspotensial? Vi går igjennom disse fire punktene:

1. Forskjellen mellom skoleflinke elever og elever med stort læringspotensial.
2. Positive og negative karakteristika blant elever med stort læringspotensial
3. Karakteristika blant elever med stort læringspotensial i realfag.
4. Nomineringskjema for elever som Talensentrene i realfag skal rekruttere.

Elever med stort læringspotensial (10-15% av elevpopulasjonen) er ikke nødvendigvis de flinkeste elevene i klassen som har toppkarakter, men de har et stort potensial til å oppnå fantastiske resultater i ett eller flere fag, og på et nivå som er mye høyere enn jevnaldrende om de får riktig tilpasset opplæring og støtte i skolen (Idsøe, 2014; NOU, 2016). I gruppen på 10-15% inkluderer vi også 2-5% av elevene som har intelligens høyere enn IQ = 130. Elevene med stort læringspotensial har en del karakteristika som skiller dem fra andre elever som for eks: de har en indre motivasjon for å lære som gjør at de ikke alltid bryr seg om karakterer, de vil vite «hvorfor» ting skjer, de lærer veldig fort, de trives med komplekse oppgaver, de kan kritisere medelever og lærerens beslutninger/konklusjoner.

1. Forskjellen mellom skoleflinke elever og elever med stort læringspotensial.

Nedenstående tabell viser noen av forskjellene mellom de «skoleflinke» og elever med stort læringspotensial (Idsøe, 2014).

Skoleflinke	Elever med høyt læringspotensial
Kan svarene	Stiller spørsmålene
Er interessert	Er svært nysgjerrige
Er oppmerksomme	Er mentalt og fysisk involvert
Har gode idéer	Har ville, rare idéer
Arbeider hardt	Er lekne, men gjør det godt på prøver
Svarer på spørsmålene	Diskuterer detaljert, utbroderer

Er på toppen i alderstrinnet	Er forbi alderstrinnet
Lytter med interesse	Viser sterke følelser og meninger
Lytter lett	Vet allerede
6-8 repetisjoner før mestring	1-2 repetisjoner før mestring
Forstår idéer	Bygger abstraksjoner
Liker jevnaldrende	Foretrekker voksne
Forstår meningen	Trekker slutninger
Fullfører oppgaver	Starter prosjekter
Er mottakelig	Er intens
Kopierer presist	Skaper nytt
Liker skolen	Liker læring
Tar til seg informasjon	Bearbeider informasjon
Tekniker	Oppfinner
God husker	God gjetter
Foretrekker enkle, endefremme presentasjoner	Trives best med kompleksitet
Er bevisste	Er ivrig observerende
Er fornøyd med egen læring	Er svært selvkritisk
Oppfører seg som man skal	Kan bli klassens klovn
Liker rutine	Kjemper mot rutine

2. Positive og negative karakteristika blant elever med stort læringspotensial

I tillegg til positive karakteristika, kan disse elevene vise en del negative trekk som gjør det kanskje vanskelig for lærerne å tenke at disse elevene har stort læringspotensial. Tabellen under kan vise hvordan deres karakteristika kan slå både positivt og negativt ut i klasserommet (Idsøe, 2018).

KARAKTERISTIKA	POSITIV ATFERD	NEGATIV ATFERD
Meget nysgjerrig	<ul style="list-style-type: none"> • Stiller mange spørsmål • Inkvisitorisk • Husker detaljer 	<ul style="list-style-type: none"> • Stiller upassende spørsmål • Deltar lite i gruppearbeid • Lar seg lett distrahere
Abstrakt tenker	<ul style="list-style-type: none"> • Gjør generaliseringer • Prøver ut ideer 	<ul style="list-style-type: none"> • Stiller spørsmål ved andre • Stiller spørsmål ved autoriteter
Fleksibel tenker	<ul style="list-style-type: none"> • Har mange strategier for å finne ut av noe 	<ul style="list-style-type: none"> • Manipulerer mennesker og situasjoner med ulike strategier
Avansert bruk av humor	<ul style="list-style-type: none"> • Liker voksenhumor • Forstår lærerens humor og vitser 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruker humor på andres bekostning
Godt utviklet ordforråd	<ul style="list-style-type: none"> • Er aktivt involvert i diskusjoner • Liker diskusjoner om voksne tema 	<ul style="list-style-type: none"> • Er sjefete eller overbærende i samarbeidssituasjoner
Avansert lesekompetanse	<ul style="list-style-type: none"> • Leser mye og ofte • Har et avansert ordforråd • Har en svært god leseforståelse 	<ul style="list-style-type: none"> • Leser hele tiden, over alt • Unngår samarbeid med andre
Kunnskapstilegnelse, lærer fort	<ul style="list-style-type: none"> • Forstår kjernestoffet raskt • Gjengir detaljerte fakta 	<ul style="list-style-type: none"> • Slurver eller forstyrrer andre • Dominerer klassesdiskusjoner
Stort oppmerksomhetsspenn	<ul style="list-style-type: none"> • Konsentrerer seg og fokuserer på et interesseområde i lange perioder av gangen 	<ul style="list-style-type: none"> • Lar seg lett avlede dersom oppgaven ikke er interessant
Uavhengig	<ul style="list-style-type: none"> • Er selvstendig • Fokuserer på oppgave 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar lite i diskusjoner eller gruppearbeid • Er lite samarbeidsvillig i gruppearbeid
Særlig ansvarsbevisste	<ul style="list-style-type: none"> • Setter realistiske mål • Aksepterer sine egne begrensninger • Er tolerant overfor medelever 	<ul style="list-style-type: none"> • Er selvkritisk • Er perfektjonistisk når oppgaver skal fullføres • Har urealistiske forventninger til andre medelever
Sterke følelser og meninger	<ul style="list-style-type: none"> • Lytter til andre • Viser omtanke og interesse • Tar hensyn til andres perspektiv • Er oppmerksom på andres følelser 	<ul style="list-style-type: none"> • Sier ifra på en upassende måte • Overreagerer på andres kommentarer og reaksjoner • Er konfronterende
Sterk rettferdighetssans	<ul style="list-style-type: none"> • Har medfølelse for andre som ikke er så heldig stilt • Vil "redde verden" • Forsvarer andre barn som de syns blir behandlet dårlig 	<ul style="list-style-type: none"> • Stiller spørsmål ved regler i lek og spill • Blir frustrert når andre ikke følger reglene • Spør eldre elever eller voksne til å løse utfordringer som de syns er urimelige

Original og kreativ	<ul style="list-style-type: none"> • Tenker "ut av boksen" • Ser problemer på en helhetlig måte • Knytter sammen tanker og følelser 	<ul style="list-style-type: none"> • Aksepterer ikke "status quo" • Virker fraværende, dagdrømmer • Stiller spørsmål • Er uorganisert
Stor læringshunger	<ul style="list-style-type: none"> • Vil vite mest mulig om et tema • Er ekspert på et tema ved å lese seg opp og snakke med andre 	<ul style="list-style-type: none"> • Vil heller fokusere på temaer som interesserer dem enn arbeidet i klasserommet • Belærer andre og forteller dem at de tar feil

Ta litt tid og tenk på elevene i klassen din!

3. Karakteristika blant elever med stort læringspotensial i realfag.

Litteraturen understreker at elever med stort læringspotensial i naturfag og/eller matematikk gjerne kjennetegnes av flere av følgende karakteristikk:

1. Kan formulere gode hypoteser basert på fakta
2. Gleder seg over å lage hypoteser før de løser en oppgave
3. Er effektive innen deduktiv tenkning, dvs. kan starte med et stort område og dele det opp i biter
4. Stiller analytiske spørsmål, dvs. spørsmål om elementene i eller delene av et problem
5. Starter undersøkelser innen naturfag på egen hånd
6. Kan formulere egne problemstillinger
7. Er observante og ser detaljer
8. Kan bruke et vitenskapelig funn fra én situasjon i en annen
9. Er opptatt av å se relasjoner
10. Finner raskt ut av relasjoner mellom årsak og virkning
11. Er opptatt av å forstå prinsipper snarere enn å få riktig svar
12. Er kreative og kan finne mange alternative løsningsstrategier for den samme problemstillingen
13. Er tålmodige og kan jobbe med samme problem over lengere tid
14. Kan ha gode karakterer, men kan også prestere lavt i faget.

De typiske oppgavene i skolen krever ofte rett eller galt svar og en rask løsning som gjør det litt vanskelig å identifisere sånne elever som er kreative i sine løsninger og kan bruke tid for å utvikle alternative mulige løsninger.

4. Nomineringsskjema for elever som Talesentrene i realfag skal rekruttere
(dette gjelder avkryssingsskjema for matte og naturfag i vedlagte Anbefalingsbrev, Vedlegg 5)

Hvordan skal avkryssingsskjemaet i Anbefalingsbrevet brukes?

Du har nå lest et dokument som forklarer hvem elevene med stort læringspotensial er. Skjemaet i anbefalingsbrevet inneholder en liste med utsagn over ulike typer atferd som elever i klassen din gjør/viser. Ta en kikk på utsagnene og tenk på elever som du underviser for tiden. Er noen av dem karakterisert av disse utsagnene? Ingen elev vil passe inn i ALLE, men noen elever vil vise flere av disse måtene å være på enn andre elever. Dersom du har en eller flere elever som viser noen av disse måtene å være på så ønsker vi at du fyller ut dette skjemaet med tanke på denne eleven.

Vurder i hvor stor grad hvert utsagn samsvarer med elevens atferd. Baser dine vurderinger på observasjon av barnet i ulike situasjoner (i klasserommet, i skolegården, på tur/utflukt, i andre aktuelle situasjoner).

Kontaktpersoner

Hedinn Gunhildrud
Prosjektleder/Pedagog
hedinn@nordnorsk.vitensenter.no

